

פרשת מקץ | עלון מס' 57

'פרשנות אישית'

נִהְיֶה מִקְצֵי שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חֵלֶם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר:

לכאורה צריך להבין מדוע התורה האריכה להביא את חלום פרעה פעמיים, אחת כאשר התורה מספרת אותו, ופעם נוספת כאשר פרעה מספר אותו ליוסף בכדי שיפתור לו את החלום.. מה הצורך להביא את זה פעמיים... ועוד יש להבין מדוע הפתרון שיוסף נתן לפרעה התיישב על ליבו, מעבר למה שפתרו לו כל חרטומי מצריים וחכמיה.. מה היה אצל יוסף שלא היה אצל שאר החכמים???

הרש"ר הירש זצ"ל כותב - מעניין הדבר להשוות את חלום כמות שהוא כפי שסופר לעיל. לעיל מסופר החלום באופן אובייקטיבי, כאן כפי שמשתקף בנפש פרעה וכפי שהלה חוזר ומעלה אותו ע"י כך נוכל גם להכיר איך הוטעו החרטומים גם אילו היו חכמים, כל סיפור מלבד סיפור התורה כולל גוון סובייקטיבי ומשקף את הרושם שהמאורע עשה על המספר, בשעה שהקב"ה מגלה דבר בחלום הרי אין הוא מהתל באדם, ואינו חד לו חידה, שפתו גם בתמונות הינה ברורה, אך פרעה טשטש פרטים עיקריים...

הבה נבחין בהבדלים בין שני סיפורי החלומות:

סיפור התורה - נִהְיֶה מִקְצֵי שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חֵלֶם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר ובסיפור פרעה - וַיְדַבֵּר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף בְּחֻלְמֵי הַנִּי עֹמֵד עַל שַׁפַּת הַיָּאֵר - בחלום עצמו פרעה הוא חלק מהחלום... הוא עומד על היאור, בסיפור החלום הוא נמצא על שפת היאור... אומר הרש"ר הירש המפתח להבנת החלום תלוי בהערכה נכונה של חשיבות היאור... בסיפור שהוא עומד על שפת היאור הרי היאור הוא רקע לכל ההתרחשות הוא לא חלק ממציאות המסר של החלום.. ובהמשך סיפור התורה - וְהִנֵּה מִן הַיָּאֵר עֹלֹת שֶׁבַע פְּרוֹת מֵרָאֵה וּבְרִיאַת בָּשָׂר וַתִּרְעֶנָּה בְּאָחוּ: - וסיפור פרעה - וְהִנֵּה מִן הַיָּאֵר עֹלֹת שֶׁבַע פְּרוֹת בְּרִיאַת בָּשָׂר וַיִּפֹּת תֹּאֵר וַתִּרְעֶנָּה בְּאָחוּ: בחלום סיפור מראה הפרות הינם בערך שהאדם מעריך פרה - יפה בריאה חזקה.. ואילו פרעה משתמש בלשון של צייר.. של אומן.. יפות תואר... בסיפור התורה - וְהִנֵּה שֶׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאֵר רְעוֹת מֵרָאֵה וְדָקוֹת בָּשָׂר וַתִּמְעַמְדָּנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל שַׁפַּת הַיָּאֵר ובסיפור פרעה - וְהִנֵּה שֶׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וְרְעוֹת תֹּאֵר מֵאֵד וְדָקוֹת בָּשָׂר לֹא רְאִיתִי כְהִנֵּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם לְרַע: - פרעה אינו מספר שהן עמדו על שפת היאור והם רעו באחו.. אלא השמיט את זה.. הוא ישר מספר איך הם בלעו אותם... רואים שפרעה מוסיף... מנפח... משנה... בכדי לתאר כמה הפרות היו רעות וכן אותו הדבר בשיבולים... הוא מתאר את הרושם שזה עשה עליו... בעצם הוא הכניס פה את ההשפעה והרושם שהוא קלט מהחלום.. הוא לא סיפר את החלום.. רק את המשמעות והתחושות שהוא הרגיש... את החוויה שהו חווה...

לכן החרטומים טעו.. כי במה שהם שמעו מפרעה, הם הלכו לכיוון שבע

בנות תוליד... ותקבור... שבע מדינות תכבוש... ותנוצח... וכדו' זה מה שהם שמעו... לעומת יוסף שאומר - וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרָעָה לֵאמֹר בְּלִעְדֵי אֱלֹקִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרָעָה: הוא הבין בהבנה אלוקית את החלום האמיתי ללא הפרשנות של פרעה.. אלא לפי סיפור התורה.. הוא הצליח לפתור פתרון שאכן התיישב על ליבו של פרעה כי הוא ניתק את הפרשנות והחוויה של פרעה ופירש נטו את החלום... ולכן פרעה הרגיש שזה אכן הפתרון... כי הוא פרשן לו את החלום, לא את הסיפור שהוא סיפר...

- תגיד שרוליק אתה אוהב חורף???
- אני ?? מה פתאום שונא... - למה?? כי קר... זה חודר לעצמות... תמיד הכל אפור קודר כזה... גשם... רטוב בנעלים ובגרביים... כל הבית מפוזר עם מעילים... הבנתי...?
- תגיד צביקי אתה אוהב חורף???
- בטח אני משוגע על חורף... - למה?? כשקר זה נעים לי... פחות מזיע... אין שמש יוקדת... הגשם שוטף מנקה את האויר... קניתי מגפיים טובות... אותו סיפור שני פרשנויות...

הביאור בזה.. כל אדם מביא את הפרשנות הסובייקטיבית שלו לאירועים שהוא חווה.. את הרגשות שלו... הוא חווה גשם בצורה כזו, והשני חווה גשם בצורה אחרת.. לכן גם שאני שומע סיפור על פלוני או על אלמוני... צריך לדעת שהמקור של הסיפור יכול מאד להיות תלוי בפרשנות של המספר, אבל הסיפור עצמו בכלל לא היה כך... כשאני מספר סיפור, אני מתאר אותו מנקודת מבטי.. אני יכול לשכוח פרטים או להוסיף פרטים לפי התחושה החווייתית שלי.. לפי איך שאני מבין את זה... אחד ששונא חורף - אם הוא יחלום בלילה שהוא מסתובב ברחובות גאולה עם חולצה דקה וקררר נורא וכולו רועד מקור... בבוקר הוא יספר שהוא חלם חלום מזעזע... לעומת חברו שיחלום אותו דבר, יספר שהוא חלם חלום מדהים...

ילד שקיבל עונש לכתוב 20 פרקי משניות, נצרב בתודעתו שמשניות זה עונש... ילד שנבחן בעל פה וקיבל פרסים הוא יחווה בזה חוויה אחרת...

ואולי זה גם חלק מהביאור במשנה באבות - 'אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו' ולמקומו לא תגיע כי החוויה שלך ושלו, היא חוויה שונה... כל אחד מגיע מנקודה אחרת... והדבר הנוסף שניתן ללמוד מזה עד כמה אדם חייב לדייק בסיפור שהוא מספר, ולהכניס כמה שפחות פרשנויות אישיות...

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ... וַצִּוְנוּ לְקַרְא אֶת הַהֵלֶל.

מהו הציווי הזה לקרא את ההלל, מדוע לא בפשטות אשר קדשנו וצונו להלל???

והנראה, ההלל מקורו ברגש האדם.. כשאדם מלא ברגשי הודאה, מרגיש צורך להלל, אך לא שייך לצוות אדם להלל, שייך לצוות לקרא את ההלל, אך את הפנימיות, את ההלל.. זו העבודה של כל אחד... שלא תהיה רק קריאה בעלמא...

שבת שלום

'אחריות אישית'...

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יַעֲקֹב אָבִיהֶם אֲתִי שִׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף אֵינְנוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינְנוּ וְאַתָּה בְּנֵימָן תִּקְחוּ עָלַי הֲיִו בְּלָנָה:

כאשר האחים שבים לבית יעקב אביהם לאחר שהביאו את האוכל ממצרים ומספרים לו את הקורות אותם יעקב אבינו לא מסוגל לעכל שעליו לשלוח את בנימין למצרים לאחר שהוא הזכרון האחרון שנשאר לו מרחל, והוא לא מוכן לשלוח אותו למצריים...

וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל אָבִיו לֵאמֹר אֶת שְׁנֵי בְנֵי תָמִית אִם לֹא אָבִינָנוּ אֲלֵיךְ תִּנָּה אֹתוֹ עַל יְדֵי וְאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ: - ראובן מנסה לשכנע את יעקב להביא את בנימין כשהוא נותן התחייבות להשיבו ובאם לא הרי יעקב יוכל להעניש את שני בניו – וככתוב בתורה את שני בני תמית... יעקב משיב לו – **וַיֹּאמֶר לֹא יָרַד בְּנֵי עִמְקֶם בִּי אֲחִיו מֵת וְהוּא לְבָדוּ נִשְׁאָר -** כותב רש"י - לא ירד בני עמכם. לא קבל דבריו של ראובן, אמר, בכור שוטה הוא זה, הוא אומר להמית בניו, וכי בניו הם ולא בני... ומסרב להשתכנע מראובן...

לאחר זמן מה כשהערב שב לבקר בביתו של יעקב הוא מבקש שוב מהאחים ללכת להביא אוכל ממצרים והם מזכירים לו כי בלי בנימין לא ניתן לרדת... ואז יהודה אומר לאביו - **אָנֹכִי אֶעֱרְבֶנּוּ מִיָּדִי תִּבְקָשְׁנוּ אִם לֹא הִבִּיאֲתוּ אֵלֶיךָ וְהִעַגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים... סמוך עלי.. אם אני לא מחזיר אותו אני אשלם גם בעולם הבא שלי... יעקב משתכנע ומסכים...**

והשאלה היא, הרי ודאי ברור לכולנו שראובן לא התכוון ולא לרגע אחד שיעקב ייקח את בניו - נכדיו ויהרוג אותם... רק בגלל שראובן לא השיב את בנימין בחזרה... נדמיין שהם חוזרים ממצרים ללא בנימין... יעקב כמעט מתעלף... וראובן אומר לאבא שלו - אבא קח את זונדל ואת שמרל הבנים שלי ותהרוג אותם... סורי... שלא הצלחת... ברור שאין סיכוי כזה... ודאי שהוא אמר את זה לחיזוק וחיזוק העניין, תדע אבא - אני הולך לעשות הכל בשביל להחזיר אותו... ותראה עד כמה קיצוני אני מוכן לקחת אחריות... הוא גם ידע שאין סיכוי שזה יקרה...

אם כן מדוע כשיהודה משכנע את יעקב, פתאום הוא משתכנע... מה משכנע יותר הקבלת אחריות שהוא יהיה מסולק מעולם הבא, מאשר חלילה להרוג שני בנים... בשניהם יש קבלת אחריות מוחלטת...

- תגיד רובי - אתה מכיר את הטייס אריאל וונדור מאל על???
- לא... למה אתה שואל...
- כי אני צריך לטוס לאמריקה ואני חייב לדעת האם זה טייס שהוא מקצועי ואמין... שהמטוס לא יתרסק בדרך...
- תגיד אתה רציני?? מי מברר על טייסים?? אם הוא טייס כנראה שהוא עבר את המבחנים הכי קשים... מה נראה לך כל אחד נהיה טייס??
- מעניין מאד... לפני חודשיים שאמא שלך הייתה צריכה לעבור ניתוח אצל איזה פרופסור בהדסה, אתה הפכת את העולם לברר מי זה הרופא... והאם הוא מקצועי... הלכת לפירר שלוש פעמים... שיגעת גם את בני פישר... חרשת עליו לברר האם הוא רופא טוב... למה לא סמכת עליו?? הרי לא כל אחד נהיה רופא... יש בחינות מפרכות ואם הוא בכיר בהדסה כנראה שהוא מקצועי... מה ההבדל...
- פתחה... אתה לא מבין את ההבדל הברור?? בטיסה הטייס עצמו טס במטוס שהוא מטיס עם המטוס מתרסק הטייס כלול במחיר... הוא עצמו ישלם מחיר... אבל הפרופסור בהדסה, אם הניתוח נכשל, והחולה נפטר... הרי הרופא שב לביתו וגם את הכסף הוא לוקח... ברור שאני יברר מה מידת המקצועיות שלו... כמה הוא אנושי...

אולי מותר להרגיש פה... יש חילוק בין שני סוגי קבלת האחריות, ראובן מקבל אחריות להשיב את בנימין, אבל את המחיר ישלם מישהו אחר... נכון שהוא לא הולם שזה אופציה שיכולה להיות... אבל עצם זה, שאת המחיר מישהו אחר, ובמקרה הזה שני בניו ישלמו - אין פה קבלת אחריות מושלמת... כי גם אם חלילה הוא יכשל... מן הסתם סבא יעקב לא יעשה כדת לנכדים שלו... יהודה לעומת זו מקבל אחריות מושלמת... הוא לוקח על עצמו את התשלום המלא למקרה כישלון... בזה הוא לא משאיר ספיקות... אם חלילה אני נכשל... הלך עלי גם בעולם הזה וגם בעולם הבא... ברור ליעקב שהוא יעשה הכל ללא שום תירוץ...

הרבה פעמים זה נוגע אלינו - בקבלת אחריות אדם צריך לדעת שאם הוא קיבל משימה לביצוע אם רוצים שזה יצא מושלם... זה בתנאי שהמבצע ידע שהוא מקבל אחריות... שהוא בעצמו משלם מחיר במקרה כישלון... ולא משנה האם המחיר הוא כלכלי... או שהוא משלם בשמו הטוב... או שהיוקרה שלו תפגע... זאת הערובה לדעת שהוא אכן לוקח את הדברים במלא כובד הראש... במלא הרצינות... אבל כשאדם לוקח משימה, ומישהו אחר אמור לשלם במקרה של כישלון... זאת לא אחריות... זה מעורר שאלות...

